

HUMANITIES INSTITUTE
Aslıhan Doğan Topçu, PhD
Soner Erdönmez, MA

Nokta (2008) Derviş Zaim (1964-)

GENEL BAKIŞ

Yönetmen Derviş Zaim filmlerinde geleneksel sanatlar ile çağdaş anlatı biçimlerini sık sık bir araya getirir. Bu filmlerinde hem estetik hem de düşünsel olarak özgün bir sinema dili kurmaktadır. Derviş Zaim'in sinemasında iktidar ve birey arasındaki ilişki, etik tartışmalar, suç, bellek ve kimlik gibi temalar sıklıkla işlenmektedir. Bu temalar işlenirken anlatı yapısını çoğunlukla klasik kalıpların dışına çıkar. Nokta filmi (2009), yönetmenin bu sinema anlayışını en net şekilde ortaya koyduğu filmlerden biridir. Filmde hat sanatı estetiği anlatı yapısına dönüştürülerek tek mekân ve az sayıda karakter ile bireyin suç, vicdan ve kaderle ilişkisini tartışan ve sorgulayan yoğun bir dramatik yapı inşa eder.

Filmde, ana karakter Ahmet'in işlediği bir suç sonrası yaşadığı pişmanlık ve çözülme süreci, film boyunca giderek bir vicdan muhasebesine dönüşür. Bu bağlamda Nokta filmi görünürde bir suç hikâyesi gibi başlasa da ilerleyen bölümlerde bu suçun maddi boyutundan çok, ahlaki ve dini boyutlarına odaklanır. Bu yönüyle film, polisiye gerilim türüne ait kodlar ile etik ve felsefi sorgulamayı bir araya getiren çok boyutlu bir anlatı yapısı kurar.

Arka Plan Nokta, belirli bir tarihsel dönemi ele almaktan ziyade yerel bir hikâye ile evrensel bir ahlaki krizi temsil eden bir zemin kurmaktadır. Bu noktada filmdeki mekân olan Tuz Gölü sıradan bir alan değil geçmişten geleceğe insanlıkla ilgili tüm izleri taşıyan bir hafıza mekânı haline gelir. Bu mekân ile karakterlerin işledikleri suçlar ile insanlığın tüm günahları arasında sembolik bir köprü kurar. Modern dünyanın çıkar, para ve fırsatçılık üzerine kurulmuş düzeni, Tuz Gölü'nün sessizliği ve beyazlığı ile karşı karşıya getirilir. Böylece film, günümüz insanı ve tarihin kalıntıları arasında ahlaki bir sınav yaratır.

Sinemasal Anlatım, Nokta filminin en önemli ve belirgin yönlerinden biridir. Film tek plan gibi görünen yapısıyla, kesintisiz bir zaman ve mekân duygusu yaratır. Bu Derviş Zaim'in hat sanatındaki "İhcam" kavramını anımsatması amacıyla bilinçli bir tercihtir. Hat sanatında bir çırpıda bitivermek, harfi bir defada yazmak anlamına gelen "İhcam" ile filmin tek plan yapısı tamamen örtüşmektedir. Filmin hikayesi farklı zamanlarda geçen olayları içerse de tek plan yapısı sürekli devam eder; bir aradalık ve süreklilik bozulmaz. Bu sayede geçmiş ile gelecek arasındaki köprü beyaz tuzla zemini üzerinde çarpıcı bir şekilde kurulur. Bunun yanında tek plan tercihi, seyircilerin karakterle birlikte zamanın akışı içinde kalmasını da sağlayarak gerilimi artırır. Kısacası hat sanatındaki tek çizgide devam etme fikri ile oluşturulan biçimsel yapı ve anlatı ile kader anlayışı güçlendirilir ve yapılan hataların geri alınmazlığı görsel olarak hissettirilir.

Film Nokta, bireysel işlenen bir suçu merkeze taşırken aslında her insanın varoluşsal sorumluluğuna dair evrensel bir tartışma yaratır. Ahmet'in işlediği suç sonucunda giderek artan vicdan azabı insanın farklı zamanlarda farklı etik eğilimler sergileyebileceğini gösterir. Film, adaletin sadece hukuki değil aynı zamanda insanın kendi iç dünyasında savaştığı bir hesaplama ile de alakalı olduğunu net bir şekilde ortaya koyar. Hatta bu hesaplaşmanın adli yargı kadar belirleyici olduğunu hissettirir. Sonuç olarak Nokta, seyirciyi sadece bireysel bir suçun sonucu konusunda meraklandırmaya sevk eden bir film değil, bu suçun insan ruhunda açtığı yarayı hissetmeye sürükleyen bir vicdan hikayesinin filmidir.

KARAKTERLER

Ahmet: 30'lu yaşlarda bir adam. Hapisten yeni çıkmıştır ve hat sanatıyla uğraşmaktadır.

Selim: Ahmet'in arkadaşı. Ailesine ait tarihi bir Kuran'ı satarak amcasının tedavisine destek olmak istemiş daha sonra ise pişman olmuştur.

Hamdullah Hoca: Yaşlı, hasta bir hattat. Selim'in amcası.

Mümin: Hamdullah Hoca'nın yanında çalışan adam.

Cengiz: Kuran'ı alarak satacak olan bir suçlu.

Timur: Cengiz'in sağ kolu.

Elif: Ahmet'in hayatındaki kadın.

ÖYKÜ

Film, siyah ekran üzerinde beliren bir söz ve dramatik müzik ile başlar. Hattat Eflatun'a ait olduğu belirtilen "İhcamla güzel yazı yazmak hayatı daha geniş zapt etmek manasındadır" söz ile film daha ilk dakikasından hat sanatı ile hayat arasında doğrudan bir bağ kurar. Ardından beyaz bir yüzeyde görülen hat yazısı tuzla zemini ile bütünleşir ve hikâye 13. Yüzyıla uzanır. Moğol tehdidi altında hat sanatı ile yazı yazmaya devam eden bir usta hattat ile genç çırağı arasındaki konuşma, yazının sadece estetik bir iş değil, bununla birlikte inançla bağlantılı imtihan olduğunu ortaya koyar. Ustanın "inanmayan adam yazamaz" cümlesi, filmin merkezindeki inanç ve hat ilişkisini en baştan kurar. Hattat mürekkep almaya giden çırağına bir Kuran çıkararak verir ve onu yollar.

13. yüzyıldan günümüze kesintisiz bir geçiş ile aynı tuzlada bu kez Ahmet ve Elif'i görürüz. Ahmet avucundaki tuzu yere dökerek Elif'e doğru yürür ve ona sarılır. Aralarındaki konuşmalardan Ahmet'in işsiz olduğu, hastaneden yeni çıktığı ve burada yeni bir başlangıç aradıkları anlaşılır. Ancak aralarında geçen bu sahneler kısa sürer. Ahmet'in arkadaşı Selim'in gelişiyi birlikte geçmişteki bir yazı bugünün suç planına dönüştür. Selim, ailesinden kalan tarihi bir Kuran ile para bulma planını Ahmet'e anlatır. Önce Kuran'ı kopyalama planını anlatır ardından da çalınmış gibi gösterme planı. Ahmet önce bu işe bulaşmak istemez, geçmişte yaptığı hatalardan arınmak için yazının onu iyileştireceğine ve artık suçtan uzak duracağına inanır. Ancak Selim'in amcasının hastalığı karşısındaki çaresizliği, geçmişte kurduğu bağlantılar ve para ihtiyacı, Ahmet'i bu kötü planların içine sürükler.

Film zaman olarak iç içe geçmişlik hissi uyandırır. Olaylar döngüsel gibi görünür. Ahmet ve Selim'in kurduğu planın sonucunu görmeden Ahmet, Hamdullah Hoca'yı bulmaya çalışır. Bu buluşma filmin manevi evrenini şekillendirir. Hamdullah Hoca'nın Ahmet'in onu beklerken yazdığı yazıdaki eksik noktayı fark etmesi, Ahmet'in ruhsal eksikliğinin de somut bir karşılığı olarak karşımıza çıkar. Hamdullah Hoca, Ahmet'in yazısındaki bir kusur üzerinden iman konusunda da bir tartışmaya girer. Ahmet'in "Allah dünyayı daha iyi yaratamaz mıydı?" diyerek sorgulamaya başlaması, onun inançla bağının koptuğunu da açıkça göstermektedir.

Tüm bunlardan sonra planları artık geri dönülmez bir noktaya gelir. Ahmet'in geçmiş bağlantılarını kullanarak iletişim kurduğu Cengiz ve Timur'un plana dahil olmasıyla olay sadece para kazanma meselesi olmaktan çıkar; tehdit ve şiddet olayına dönüşür. Selim'in Kuran'ı satmaktan vazgeçmesiyle dengeler değişir ve onun için artık yolun sonu görünür. Selim'in rehin alınması ve ona zorla yazı yazdırılmaya çalışılması filmin yazı ile kader arasındaki ilişkiyi güçlendirir. Cengiz'in Selim'i öldürüp gömmeye karar vermesiyle ölüm Selim için artık kaçınılmaz hale gelir. Silahın Ahmet'in eline verilmesi, onun hayatındaki en büyük kırılma anı olur. Öldürmemek için direnirken istemeden Cengiz'i vurur, ardından Timur'u vururken Selim de kurşunların arasında kalır. Bu sahne ile Ahmet'in ne tamamen suçlu ne de tamamen masum olduğu görülür.

Arkadaşının ölümünden sonra vicdan azabı çeken Ahmet'in Hamdullah Hoca'ya gitme isteği bir yüzleşme yolculuğudur. Ahmet, elinde kalan Kuran'ı Hamdullah Hoca'ya teslim ederken Hamdullah Hoca bayılır. Onun bayılmasından sonra başından geçenleri ve Selim'in başına gelenleri Mümin'e anlatan Ahmet onun büyük bir tepkisiyle karşılaşır. Ahmet ona sopayla vurarak etkisiz hale getirir ve Selim'in babası Veli Hoca'nın evine doğru ilerler.

Daha önce karşılaştığı "deli" olarak görülen gencin tuzla üzerindeki yazıyı ve eksik noktayı arayışı, Ahmet'in hikayesi ile de örtüşür, bütünleşir. Çocuğu baygın halde bulur ve ona yardım etmeye çalışır. Çocuğa 13. yüzyıldan hattat ustası ve çırağın hikâyesini anlatır. O sırada Mümin ve Hamdullah Hoca bir minibüsle gelir. Hamdullah Hoca'nın karşısında af diler. Bu filmdeki en açık yüzleşme anıdır. Hoca onu affettiğini söyler ama yaptıklarını unutmadığını da ekler. Ahmet'in cezasının ne olduğu belirsizdir. Filmin sonunda tuzla üzerinde yürüyerek yığılıp kalması, onun hem fiziksel hem de ruhsal tükenişini gösterir. Nokta yine konamamıştır.

SAHNELER

Söz Film siyah ekranda yazan bir söz ile açılır. Hattat Eflatun'un "İhcamla güzel yazı yazmak hayatı daha geniş zapt etmek manasındadır" sözü dramatik bir müzik eşliğinde ekrana gelir ve odak yavaşça bu söze doğru yaklaşır. Ardından beyaz bir görüntü gelir. Hat ile yazılmış Arapça bir yazı önce bu beyaz ekranın önünde, sonra bir tuzla zemini üzerine yansıtılır.

İmtihan 13. Yüzyılda hat sanatı ile tuzla zeminine yazılmış yazının hemen yanında bir adam vardır. Adamın yanındaki bir genç yakında Moğolların onları öldüreceklerini söyleyerek neden bu kadar zor bir imtihan oldukları konusunda sorgulama yapar. Yazının başında duran hocası ise Allah'ın hikmetini anlayamayacaklarını söyleyerek imtihan içinde olduklarını anlatmaya çalışır. Genç adam mürekkep almak için oradan ayrılacakken adam "Allah'ın gazabı rahmetinden daha büyüktür, erken gel" der ve "inanmayan adam yazamaz" diye ekleyerek ona Kuran-ı Kerim verir.

Kuran Hikaye 13. Yüzyıldan günümüzde aynı tuzlaya bir kesme olmadan geçer. Ahmet aldığı bir avuç tuzu yavaş yavaş dökerek Elif'e doğru yürür. Çift sıkıca sarılır. Ahmet, Elif'e "hoşuna gitti mi burası?" diye sorar. Elif ise "hastaneden daha iyi" yanıtını verir. Aralarındaki konuşmadan Ahmet'in işsiz olduğu ve iş için oraya geldikleri anlaşılır. Tam bu sırada Ahmet'in arkadaşı Selim otomobiliyle gelir. Tuz Gölü'ne doğru bakıp burada geçmişte yazı aradıklarını söylerler. 13. Yüzyıldan ekrana gelen sahnede de görülen ayrıntıları konuşurlar. Nun harfinin eksik olmasıyla ilgili ayrıntıları onlar da tekrar eder. Selim bu eksiklikle ilgili "Belki de hattat şöyle demiştir: Emrettiler yazdım ama Allah'ın o barbarları affetmesini istemiyorum... Bu sebeple bir harfin noktasını koymuyorum" der. Ahmet, Selim'e onu neden oraya getirttiğini sorar. Selim amcasının hasta olduğunu ve Amerika'ya götüreceklerini söyler. Bunun için paraya ihtiyacı vardır. Bu paraya ulaşabilmek için ya buldukları tuzlayı satacaktır ya da evdeki bir Kuran'ı satacaktır. Babası ve amcası ikisine de karşıdır. Selim, Ahmet'e önce "evdeki Kuran'ı kopyalar mısınız?" diye sorar. Ahmet ise hapisten yeni çıktığını, yapamayacağını söyler. Selim ise o anda başka bir fikir düşünür: Kuran çalınmış gibi yapmak. Bunun üzerine Ahmet'ten bu sefer Kuran'ı satabileceği birini bulmasını ister. Ahmet'in iki sene hapiste yapması sebebiyle onun birilerini bulabileceğine inanır. Ahmet önce "Ben sadece hat ile uğraşacağım, yazı beni iyileştirecek, evleneceğim. Beni bulaştırma" diyerek cevap verir. Daha sonra bu Kuran'ı Kerim hakkında bilgi ister. Selim şu şekilde anlatır: "Moğollar Konya'ya geldiği zaman Konya halkı onu kalenin kapısına koymuş, içeri girmesinler diye. 13. Yüzyıl, yazılar, süslemeler. Benzeri yok." Ahmet bunun üzerine Cengiz adında bir adamı telefon ile arar ve durumu anlatır. Selim'in bu Kuran için 1 milyon euro istediğini söyler ve telefonu kapatır. Ahmet, Selim'e Kuran için alıcı bakacaklarını söyler.

Hamdullah Hoca'ya Ziyaret Ahmet başka bir gün yine aynı yerdedir. Elinde büyük bir sopa olan bir genç tedirgin ve hızlı bir biçimde oradan geçerken, Ahmet bir usta ile bozulan arabasının yanındadır. Usta arabanın motorunun bozuk olduğunu ve garaja çekip bakılması gerektiğini söyler. Bu sırada Ahmet adama Hamdullah Hoca'yı nerede bulabileceğini sorar. Adam o saatlerde tuz havuzlarına baktığını söyleyerek yerini eliyle işaret eder. Ahmet adamdan onu Hamdullah Hoca'nın yanına götürmesini ister. Ustanın motoruna atlarlar ve yola çıkarlar. Eve vardıklarında bahçede Mümin vardır. Ahmet, Mümin'e Hamdullah Hoca ile görüşmek istediğini söyler. Hamdullah Hoca hasta olduğu için uyumaktadır bu sebeple onun uyanmasını bahçedeki masada bekler. Mümin telefonda akrabası Komiser Erdi'yi arar ve bir "deli oğlan"dan bahseder ve onun yine geldiğini söyleyerek onun hakkında bir şeyler yapmasını ister ve telefonu kapatır. O sırada Ahmet'in telefonu çalar. Arayan Elif'tir. Elif'e geliyorum, yoldayım der. Elif'in sesi duyulmasa da endişeli olduğu Ahmet'in cevaplarından anlaşılır. Ahmet "...hat dersi almak için geldim diyeceğim, kitabı sezdirmeden bırakıp kaçacağım..." der ve telefonu kapatır.

Tehdit Cengiz ve Timur beklemektedir. Hemen arkalarından arabadan inerek Ahmet gelir. Ahmet, Cengiz'e durumun kötü olduğunu söyler ve "Kuran'ı çalamam ben diyor" der. Selim Kuran'ı çalmaktan vazgeçmiştir. Cengiz ise bu karar değişikliğini kabul etmeyerek tehditkar bir tavırla Ahmet'e sesini yükseltir ve "diri diri gömerim" der. Timur ise şiddet uygular. Ardından Cengiz, Selim'i arayarak çağırmasını söyler. Ahmet, Selim'i arayarak çağırır. Cengiz, Ahmet'i tehdit etmeye devam eder ve Kuran'ı getirmezlerse onları öldürececeklerini açıkça ifade eder.

Hamdullah Hoca'nın Ahmet'i Reddetmesi Ahmet'i tekrar Hamdullah Hoca'nın evinde görürüz. Elif ile konuştuğu yerdedir ve Hamdullah Hoca uyanmıştır. Gözüne göz damlası damlatır. Hamdullah Hoca, Ahmet'i yanına çağırır. Ahmet'in onu beklerken hat sanatı ile yazdığı yazıyı inceler. Ahmet "Allah onu affetsin" yazmıştır. Ancak tıpkı 13. Yüzyılda izlediğimiz sahnelerde gibi noktayı koymamıştır ve Hamdullah Hoca bunu ona eleştirerek söyler. Ahmet İstanbul'da eğitim aldığı Baran Hoca ile anlaşamadığını ve onunla çalışmak istediğini söyler. Hamdullah Hoca ise hastalıktan yeni çıktığını söylererek bunu reddeder. O sırada Mümin'in çağırdığı polisler gelir. Hamdullah, Mümin'e "bir meczup için" polisleri rahatsız ettiğini söyler. Meczup olarak nitelendirdikleri çocuk kaçtığı için bulamazlar.

Selim'in Rehin Alınması Selim elleri bağlanmış bir şekilde ayakta aynı tuzlada beklemektedir. Ahmet yaklaşarak ellerini çözer. Ahmet "babanın sana talik öğrettirdiği zaman yazdığı yazı, onu yazacaksın" der. Selim "Sana güvendim, niye?" diye sorar. Ahmet ise duygusuz bir biçimde "Soru sorma, yaz" şeklinde cevap verir. Selim çömelerek bir kartonun üzerine konmuş beyaz bir kağıda yazmaya başlar. Selim isteksizdir, Ahmet ise onun yüzünden bu duruma düşüklerini söyleyerek yazma konusunda zorlar. Ahmet "nokta eksik nun harfinde, doğru düzgün yaz" der. Selim "babam yutmuyacak, Kuran'ı vermeyecek. Sen noktayı koysan da koymasın da" der ve çabalarının boşuna olduğunu ifade eder. Ahmet yazıyı alarak ileride bekleyen Cengiz'e götürür. O sırada Selim onları tehdit ederek "benim kim olduğumu biliyor musunuz... hepinizi yakalatacağım... hepinizi tuza gömeceğim" gibi cümleler kurar. Timur onun yanında giderek bir tekme atar ve Selim yere yığılır. Cengiz ise Ahmet'e Selim'in babasını aramasını ve ona söylediği şeyleri babasına söylemesini ister. Selim'in babası Veli Hoca'yı arar ve oğlunun ellerinde olduğunu, Kuran'ı tarif ettiği kebabçıya getirmesini söyler. Oğlunun yazdığı yazıyı orada göreceksin diyerek Selim'in ellerinde olduğuna kanıt olarak o yazıyı gösterecekleri anlaşılır. Baba ise oğlunun sesini duymadan inanmayacağını söyler. Babası ile telefonda konuşturlar ancak tam o sırada Ahmet, Selim'in babasına yazı yoluyla yeri hakkında ipucu verdiğini anlar. Onun kağıda yazdığı yazı filmin ilk sahnesinde 13. Yüzyılda tuza yazılan yazıdır. Buldukları bölge de o yazının yazıldığı yerdir. Ahmet bunu anlayarak Cengiz'e söyler ve babasıyla konuşmasına engel olurlar. Cengiz orada bir çukur kazarak Selim'i öldürüp içine gömmeye karar verir. Hem Ahmet hem Selim yalvarır. Timur Selim'in eline bir kürek verir.

Ahmet'in İnanç Sorgulaması Ahmet yine Hamdullah Hoca'nın evinde merdivenlerin önündedir. Yine gözüne bir damla damlatıyordu. Mümin, Ahmet'i pide yemeye davet eder. Ahmet tok olduğunu söyleyerek reddeder. Ardından merdivenleri çıkararak bahçede oturan Hamdullah Hoca'nın yanına gider. Ona artık yazı yazmadığını, tutukluk yaşadığını söyler. Hep aynı hattı yazdığını ve bir noktasının hep eksik olduğunu ekler. Ahmet yapması gereken şeyi biliyordu ancak bunu yaparsa insanlar zarar görecektir. Yazı yazabilmesi içinde tek kurtuluş yolu odur. Bu yüzden çıkmazdadır. Hamdullah Hoca ona "yapabileceğinin en iyisi neyse onu yap" önerisinde bulunur. Ahmet ise yapabileceğinin en iyi şeyin kötü bir şey olup olmadığı konusunda kararsızdır. Ahmet asıl problemini daha sonra söyler. Dünyadaki kötülüklerinin inanmasını engellediğini açıklar. "Allah bu dünyayı daha iyi yaratabilirdi" diyerek sorgulamaya girişir. Hamdullah Hoca dünyanın bu kadar kötü olmasının da bir sebebi olabileceğini dile getirir. Ardından inanmayan insanın yazamayacağını da söyleyerek ona yardımcı olamayacağını net bir şekilde ifade eder. Ahmet yazı için gelmediğini söyleyerek çantasındaki Kuran'ı çıkarır onu getirdiğini söyler. Hamdullah Hoca elini uzatır ve bir anda bayılır. Ahmet Kuran'ı tekrar çantasına koyar ve Mümin'e seslenir. Hamdullah Hoca'yı birlikte içeri doğru taşırlar.

Kuran'ın Alınması ve Ölümler Selim elleri bağlı çömelmiş bir şekilde tuzlada beklemektedir. Timur elinde Kuran ile gelir ve Selim'i kaldırarak Cengiz ve Ahmet'in yanına yürürler. Timur kitabı aldığını söyleyerek Cengiz'e uzatır. Timur Kuran'ı Selim'in babası Veli Hoca'nın getirdiğini söyler. Kuran'ı bırakmış ve Timur onun oradan ayrıldığına emin olduktan sonra alıp gelmiştir. Ahmet kontrol eder ve bunun aradıkları Malik Mushaf olduğuna emin olur. Cengiz Kuran'ı elde ettikten sonra Selim'i ortadan kaldırmaları gerektiğini söyler, Ahmet ise buna karşı çıkar. Cengiz, Ahmet'i zorlayarak Selim'i ona öldürtmeye çalışır. Bunun karşısında Ahmet öldürmemek için direnir. Cengiz silahı Ahmet'in eline vererek zorlamaya başlar. Bu sırada Ahmet direnmesi sırasında Cengiz'i vurur. Ardından ona silah doğrultan Timur'u vururken aynı anda Selim'e de kurşun isabet eder. Ahmet "eyvah" diyerek Selim'in yanına çömelir. Daha sonra yerde can çekişen Cengiz'e tekrar ateş eder. Kuran'ı alarak bakar.

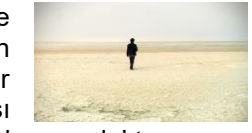
Ahmet'in Mümin ile Hesaplaşması ve Kuran'ı Teslimi Bir anda baygınlık geçiren Hamdullah Hoca bir kamyonetle hastaneye götürülür. Mümin ve Ahmet kamyonetin arkasından bakarlar. Mümin telaşlıdır. Hamdullah Hoca'ya geçmişte hiç böyle bir şey olmadığını söyler. Ahmet, Mümin'e Hamdullah Hoca'nın kardeşi Veli Hoca'yı sorar. Mümin ise Veli Hoca'nın iki sene önce vefat ettiğini söyler. Ahmet, Mümin'e Selim hakkındaki gerçekleri anlatır. Hamdullah Hoca'nın yeğeni Selim'in mezarının nerede olduğunu, başına ne geldiğini bildiğini söyler. O anda yanlarında olduklarını ama bir suçunun olmadığını, katilleri durduramadığını da ekler. Mümin, Ahmet'e bir tokat atar, Ahmet yere yığılır. Mümin telefon ile polisi ararken Ahmet eline aldığı büyük bir sopa ile Mümin'e defalarca vurur. Mümin yerde baygın halde kalır. Ahmet Kuran'ı Mümin'in yanına bırakarak Selim'in mezarını daha sonra telefonla bildireceğini söyleyerek oradan ayrılır.

Ahmet'in Af Yolculuğu Ahmet, Mümin'i yerde baygın halde bırakarak Gül Baba'ya doğru yürümeye başlar. Oraya hızlı ve gergin bir şekilde yürürken üç tekerlekli bir araçla yaşlı bir adam karşıdan yaklaşır. Adama Gül Baba'nın yolunu sorar. Adam da ardından "acayıp kılıklı bir oğlan" görüp görmediğini sorar. Daha önce de görülen akıl hastası olduğunu söyledikleri çocuk onun oğludur. Adam oğlunun hasta olduğunu söyler. Ardından oğlunun rüyasında gördüğü tuzdaki yazıyı aradığını, Malik Hoca'nın yazısı olduğunu ve bir noktasının eksik olduğunu söylediğini Ahmet'e aktarır. Ahmet çocuğu gördüğünü söyleyerek yerini göstermek için adamın aracının arkasına atlar. Veli Hoca'nın evi Gül Baba'ya yaklaşırlar ve Ahmet çocuğu orada gördüğünü söyler. Araçtan inerek Gül Baba'ya doğru yürür. Ahmet yürürken bir anda durarak geçmişte yaşadıklarını anlatır ve Selim'i kurtarmak için çaba sarf ettiğini, Kuran'ı bıraktığını ve mezarın yerine Veli Hoca'nın kızından öğrenebileceklerini söyler. Bu sırada telefonda bir şeyler yazar. "Bilinmeyen Numaralar"ı arayarak Hamdullah Hoca'nın numarasını öğrenir. Numarayı arar ama kimse açmaz. Tekrar yürümeye başlar. Biraz ilerledikten sonra yerde baygın halde herkesin "deli" olarak gördüğü çocuğu görür. Yanına giderek yüzüne vurur, çantasından su çıkararak yüzünü yıkar. Çocuk ayılmayınca sırtına alarak taşımaya başlar. Çocuğu tekrar yere bırakır "yazı mazı yok tuzda tamam mı, aradığın yazı burada" diyerek kağıdı çocuğun cebine sokuşturur. Oradan ayrılacak gibi olsa da sonra tekrar dönüp çocuğu sırtına alır. Daha fazla taşıyamayıp tekrar yere bırakır. Çocuğun başını okşayarak tekrar "kalk" der. Sonra "sana çırağın hikayesini anlatacağım" diyerek başını kucağına koyarak hikaye anlatmaya başlar: "...Malik Usta mürekkep getirsin diye çırağı şehre yollar. Niyeti noktayı koymaktı, yazıyı tamamlamaktı. Fakat çirak geri dönmez ve Moğollar Hoca'yı öldürürler. Çıkar çok pişman olur tabii ve yazıyı aramaya başlar... Fakat yazı yoktur. Bir türlü bulamaz. Ve sonra başka bir şey yapar." Ardından çocuğun yüzüne tekrar hafifçe vurarak "hadi kalk, sanat çırağın ne yaptığını anlatacağım" der. Çocukta hareket olmaz ve onun tekrar sırtına alır, yürümeye başlar. Yanlarına bir minibüs yaklaşır. İçinden Usta ve Mümin iner. Ellerinde sopalar vardır, Ahmet'e vurmaya başlarlar. Mümin bağırarak Ahmet'e mezarı göstermesini söyler. Minibüsten Hamdullah Hoca da ağır ağır iner. Bunu niye yaptıklarını sorar. Ahmet başından geçenleri anlatmaya başlar. Selim'in bunu iyilik için, amcası için yaptığını söyler. O anlattıkça Ali İhsan Usta ve Mümin ona sopayla vurur. Hamdullah onları durdurarak "peki niye geldin buraya?" diye sorar. Ahmet "iyileşmek için, azaptan kurtulmak için" cevabını verir ve af diler. Ahmet çantasında Kuran'ın eksik cüzü ve mezarın tarifi olduğunu söyler. Çantadan onları çıkarırlar. Ali İhsan sert bir şekilde sopayla vurur. Hamdullah Hoca ise durdurur, affettiğini ama yaptıklarını da unutmadığını söyler. Onun zaten cezasını çektiğini ekler. Ahmet ise kendi kendine sayıklayarak "Ne cezası ya, ne cezası! Siz ceza nedir bilir misiniz? Kör oluyorum ben, senelerdir beş parasızım yanımda milyonluk Kuran'la yaşadım, cezaymış!..." Hamdullah Hoca mezarın yerini gösterdikten sonra onu azat etmelerini söyler ve hep birlikte arabaya binerler, Mümin ise tatmin olmasa da Ahmet'i tartaklayarak onu da minibüse bindirir.

Son Mümin, Ali İhsan ve bir genç adam kamyonet ile Ahmet'i mezarın olduğu yere getirir. Mümin'in elinde bir silah, Ali İhsan'ın ise sırtında bir tüfek vardır. Mümin mezarın yerini göstermesini söyler. Ali İhsan sırtına bir sopayla vurur. Ahmet yere yığılır. Ağır bir şekilde kalkarak hedefe doğru yürür. Bir taşın olduğu yeri göstererek mezarın orası olduğunu söyler. Eline bir kazma verirler ve kazdırmaya başlarlar. Kazma ile birkaç kez vurduktan sonra yavaşça yürümeye başlar. Mümin ve Ali İhsan arkasından bağırır. Yürümeye devam eder. Bir anda yere yığılır.

KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ

Ahmet

Ahmet filmin merkezinde yer alan karakterdir. Hapisten yeni çıkmıştır ve geçmişinde karanlık kişilerle temas etmiştir. Fakat yeniden hat sanatıyla ilgilenecek geçmişini "temizlenmek" isteyen bir adamdır. Uçsuz bucaksız tuzlaların boşluğu ve beyazlığı, Ahmet'in içinde yatan yeniden başlama isteğiyle de uyumludur, beyaz bir sayfa gibidir. Ancak aynı söz konusu mekân, geçmişin ve suçun yükünü de

taşımaktadır. Ahmet'in hat ile ilişkisi yalnızca estetik bir uğraş da değildir. Yazı onun için iman ve vicdan testi gibidir artık. Suçtan kurtulmak, vicdanını rahatlatmak ve inançlı bir insan olarak yazıya yönelmek ister. Bu sebeple Ahmet, hem suçun içinde olan hem de suçtan kaçmaya çalışan bir insan olarak yaşamını sürdürmeye çalışır. Kendini kurtarmaya çalıştıkça ve vicdanının ağırlığından uzaklaşmaya çalışsa da hayatı daha da bataklığa sürüklenmiştir. Bu onun trajik yönünü ortaya çıkarmaktadır.

Bölünmüş. Ahmet'in hayatı ve karakteri iki zıt yönlerin hayatını çekiştirmesiyle bölünmüş, parçalanmıştır. Bir tarafta Elif'le beraber oluşturmak istediği "normal" hayat vardır. Bu hayatta sevdiği kadınla evlilik, iyileşme, arınma, geçim derdinden kurtulma, hat sanatına yönelerek yeniden doğma gibi beklentileri vardır. Diğer tarafta ise Selim'in teklifi ile tekrar açılan, Cengiz gibi suçlu aktörlerin yer aldığı kirli dünya bulunur. Ahmet'in hikayenin başlarında konuşmalarında sık sık değişime ve düzelmeye işaret etmesi, Selim'in tekliflerine "bulaştırma" şeklindeki tavrı bu bölünmüşlüğü ve arada kalmışlığın dilsel ipuçlarıdır. Film, Ahmet'in bölünmüşlüğü ve iki zıt yanının olduğunu sadece diyalogla değil mekânla da kurar. Sonsuz gibi görünen beyaz tuzla zemini gibi aydınlık ve açık bir yerde bile Ahmet içine kapalı, sıkışmış ve karanlık bir şekilde dolaşır. Bu sebeple Ahmet, fiziksel olarak geniş gibi görünen bir coğrafyada yürürken, hareket ederken bile psikolojik olarak daralan, küçülen bir karakterdir.

Pişman. Ahmet'i sıradan ve tamamen kötücül bir suç aktörü olmaktan çıkaran şey, vicdanının çatışıyor olmasıdır. Selim'in Cengiz ve adamı tarafından rehin alınması, ona zorla yazı yazdırılması, kendi mezarının kazdırılması ve onu "ortadan kaldırma" kararları karşısında Ahmet'in yüzündeki çaresizlik ve huzursuzluk, onun söz konusu bu şiddeti içselleştirmedini gösterir. Ahmet, olayların ortaya çıkışı ve gelişiminde bir ara bulucu gibi görünse de aslında devamlı olarak "daha az kötü" bir seçeneği arar ve uygulamak ister. Bu durum onun derinlerde bir yerde yatan vicdanının yarattığı çıkmazdır. Cengiz'in Selim'i öldürtme baskısına direnmesi, silahın eline zorla verildiği anda arkadaşını öldürmek istememesi ve donakalması, bu esnada yaşanan kaosla istemeden ölümler gerçekleştirmesi onun vicdanın ve kararlarının bazen neticeyi değiştirmeye yetmediğini acı bir tecrübeyle gösterir. Ahmet'in içine girdiği pişmanlık trajedisi; iyiliğe ve huzura dönmek istemesine rağmen kötülüğün içinden, merkezinden kopamaması ile ilgilidir. O geçiş ve arınma süreci onu yaralar, eksik bir insana dönüştürür ve "iyileşme" arzusunu kırılğan bir hale dönüştürür.

İnanç krizinde. Ahmet'in asıl yarası ve suçlarından arınmak istemesinin nedeni inancıyla ilgilidir. Hamdullah Hoca ile konuştuğu anlarda dile getirdiği "Allah bu dünyayı daha iyi yaratabilirdi" sorgulaması onun Allah ile olan ilişkisinin zayıfladığına işaret eder. Ancak Film Ahmet'i sıradan ve net bir "inançsız" olarak konumlandırmaz. Ahmet'in sorgulaması, kötülüğün dünya üzerindeki ağırlığına karşı duyduğu öfkeden doğmuştur. Bu sebeple hat sanatını icra eden bir insan olarak yazma becerinin zayıflaması; mananın, niyetin, inancın zayıflaması ile ilgilidir. Hamdullah Hoca'nın "inanmayan adam yazamaz" cümlesi Ahmet'in üzerinde verilmiş olan bir hüküm gibi dolaşır. Bununla birlikte Ahmet'in inanç krizini yoğunlaştıran şey iyiliğe ve temizliğe dönmek için "yazıya" tutunmak istemesi ancak yazının artık ona çok uzak olmasıdır. Onun kurtuluşunun yoluna büyük bir duvar serilmiştir. Bu duvar onun inancıyla ilgili de sorgulamalara neden olur. Onun yolunu tıkayan duvarın asıl sebebinin "kötülük" olduğunu da bilir.

Selim

Selim, Ahmet'in eski bir dostudur. Bununla birlikte filmde çatışmanın ortaya çıkmasını sağlayacak olayları da ateşleyen, başlatan kişidir. Selim amcasının hastalığı için para bulmak ve onu Amerika'ya yollamak durumundadır. Onun bu insani isteği aile mirası olan Kuran'ı satarak para kazanma isteğine dönüşür. Selim'in niyeti baştan "tamamen kötü" değil hatta "insani"dir. Ancak bunu yaparken seçtiği yol onu hızla bir şiddet sarmalının içine çeker. Aile mirası olan önemli bir Kuran'ı kopyalatmak, çalınmış gibi yapmak, satacak birini aramak onun sonu olur. Selim'in girdiği yolda her adım bir "zorunluluk" gibi görünür. Selim aynı zamanda bir süre sonra etik bir eşiği aşar. Başlangıçta iyi niyetle çıktığı yolun yanlış olduğunu anlayınca vazgeçer ama bu vazgeçiş artık onun elinde değildir. Selim artık özne olmaktan çıkar ve başkalarının elinde rehin bir beden haline gelir. Selim'in kararı ve sonu bir trajedi gibidir. İyi bir amaçla yola çiksa da kötü bir düzene dahil olur ve ortadan kaldırılır.

Çaresiz. Selim'in istekleri ve hamleleri daralan zaman ve gereken para baskısı ile şekillenir. Hasta olan amcasını Amerika'ya götürmek ve burada gerçekleşecek tedavinin masrafını karşılamak gibi istekler Selim'i aceleci ve sıkışmış bir insana dönüştürür. Bu sıkışmışlık neticesinde onun düşünme şekli de değişir. Ailesine ait kutsal bir mirasın elden çıkarılması fikri bile ona mantıklı görünür. Selim'in bu çaresizliği kendi ailesiyle de çatışmasına neden olur. Babası ve amcası Kuran'ın satılmasına karşıdır. Selim ise kendini çözüm bulmak durumunda hisseder. Bu sebeple Selim'in hikâyesi sadece bireysel bir çaresizlik değil aynı zamanda para, hastalık ve etik gibi kavramlarla ele alınabilecek modern bir sıkışma halidir.

Pragmatik. Selim, başlangıçta kutsal olanı dünyevileştirme konusunda cesur davranır. Söz konusu Kuran'ın tarihi değerinin ve benzersiz olduğunun farkındadır. Ancak Kuran hakkındaki bu bilgileri onda

manevi bir saygıdan çok bir pazarlık meselesine dönüşür. Kuran'ı manevi bir duygu ile taşımaktan çok, "değerli bir nesne" gibi görmeye başlar. "Kopyalatma" planı da onun bu pragmatik tarafının açığa çıktığı en net durumlardandır. Selim'in pragmatik yanı onu kısa vadede sonuca ulaştırıyor gibi görünse de aslında felaketi başlatır ve büyütür.

Kurbanlaşan. Selim başlangıçta planı ortaya atan karakterdir. Ancak zaman geçtikçe planın aktörü değil nesnesi haline gelir. Rehin alınması, ellerinin bağlanması, zorla yazı yazdırılması, tehdit edilmesi, onu kendi yarattığı hikâyesinin aktörü olmaktan olmaktan çıkarır, hikayenin kurbanı yapar. Selim'in kurbanlaşması dünyadaki şiddet düzenine ilişkin de fikir sağlar. İnsanlara önce bir çıkış yolu sağlanır, sonra bu çıkış yolu bir bedele dönüştürülür. Selim'in Ahmet'e söylediği "Sana güvendim, niye?" sorusu bu şiddet düzenine ilişkin bir haykırış gibidir.

Hamdullah Hoca

Hamdullah Hoca, hikayede hat sanatının manevi boyutunu ve sanat-inanç ilişkisini temsil eden karakterdir. Yaşlıdır, hastadır ve bedeni zayıflamıştır ancak temsil ettiği anlam hala ağırdır ve güçlüdür. Ahmet'in kendini "temizlemek" için ona yönelmesi rastlantısal değildir. Ahmet hat sanatı ile iyileşmek için yalnızca teknik bir ustaya değil bununla birlikte manevi bir rehber de ihtiyacı vardır. Hamdullah Hoca'nın evindeki uzun süre bekleme, suskunluklar, sessizlikler bu manevi dünyaya ilişkin ritmi de kurar. Bu ritm sabrın ve sukunetin dünyasına aittir. Bununla birlikte Hamdullah Hoca arınmayı gerçekleştirebilecek de kişidir. Selim'in amcası olması sebebiyle bir "af mercii"dir aynı zamanda. Fakat hikaye Hamdullah Hoca'yı tam bir kurtarıcı olarak idealize etmez. O da sınırları olan bir "kuldur".

Bilge. Hamdullah Hoca'nın bilge kişiliği bir bilgi yığını şeklinde değil bir kavrama ve görme yetisi şeklindedir. Ahmet'in hat sanatı ile yazmış olduğu "Allah onu affetsin" cümlesinde noktanın eksik olduğunu hemen fark etmesi sadece teknik bir fark ediş değildir. Ahmet'in içindeki manevi eksikliğin de fark edilmesidir. Bu sahne, hat sanatının manevi ve psikolojik bir katman içerdiğini de göstermektedir. Hamdullah Hoca yazıya bakarak bireyin niyetini ve manevi boyutunu da okuyabilecek bir kişi gibidir. Bu bilgelik, hikaye içinde devamlı tekrar edilen "inanmayan adam yazamaz" düşüncesinin ağırlığını da taşımaktadır.

Sert ama Adil. Hamdullah Hoca merhametli ve her şeyi onaylayan bir "dede" figürü değildir. İnsanları gerektiği zamanlarda açıkça reddeder. Ahmet'in birlikte çalışma talebini geri çevirirken, bunu bireysel isteksizlikler ve kaptislerle yapmaz. Karşısındakiyle arasına bir sınır koyar. Dolayısıyla tamamen yumuşak bir karakter değildir, nettir. Bilge olabilmekten altınında yanlış olana hayır diyebilmek de yatmaktadır. Ahmet'in derinlerde aradığı şey bir öğretmen değil bir kabuldür. Hamdullah Hoca onun kendisini bulması için yol açar, kurtuluşun inançla olacağı konusunda öğütlerde bulunur. Kısacası ona suni bir kabul yerine, gerçekle yüzleşme fırsatı verir.

Manevi bir Eşik. Hamdullah Hoca hikayede bir "eşik" görevi de görür. Ahmet iki seçenekle karşı karşıyadır: ya bu eşikten geçerek "temizlenecek" ya da geçemeyerek daha da "kirlenecektir". Ahmet'in onun yanında asıl problemini net bir şekilde söyleyerek inanç sorgusuna girmesi, Hamdullah Hoca'yı bir tür "itiraf makamı" haline getirir. Ancak Hamdullah Hoca, Allah adına konuşan bir kutsal kişi gibi değildir. Aksine sınırını bilir ve yardım edeceğim iddiasında bulunmaz. O da bir fanidir. Hamdullah Hoca'nın bayılması bu fani kırılmanın bir sonucudur. Ancak bu fani, Ahmet için önemlidir. Hamdullah Hoca'dan duyacağı bir af cümlesi, onun hayatını şekillendirecek bir güç olacaktır.

Mümin

Mümin, Hamdullah Hoca'nın yanında çalışan bir adamdır. Bir yandan Hamdullah Hoca'ya yardımcı olur diğer yandan eve dışarıdan gelen "tehdit"lere karşı karşı korumacı bir görev görür. Ahmet'e karşı soğuk olmasa da mesafelidir. Mümin'in karakteri hikaye içinde önemli bir işleve sahiptir. Manevi alan ve karanlık alan arasında köprü kurar. Hamdullah Hoca'ya ulaşmak için Ahmet ilk olarak Mümin ile iletişim kurar. Hamdullah Hoca'dan af dilemek, temizlenmek için de Mümin önemli bir aktördür.

Koruyucu. Mümin'in filmdeki en önemli görevlerinden biri Hamdullah Hoca'yı korumak gibi görünmektedir. Hamdullah Hoca'nın hasta olması sebebiyle özverili çalışmakta ve temkinli davranmaktadır. Evin sınırlarını ve mahremiyetini muhafaza etmeye çalışır. Öyle ki eve girebilmek ve Hamdullah Hoca ile görüşebilmek için ilk olarak Mümin sınırını geçmek gereklidir. Hatta film bize Hamdullah Hoca'nın evinin içini hiç göstermez, orası mahrem bir alan gibidir. Ahmet gibi tanınmayan ve geçmiş belirsiz bir adamın gelişi Mümin için bir "tehlike" gibidir. Ancak bunu net bir şekilde ifade etmez. Hamdullah Hoca'ya olan korumacı tavrı filmin sonunda da ortaya çıkar. Hamdullah Hoca'nın yeğeni Selim'in ölümüyle ilgisi olduğunu öğrenince Ahmet'e şiddet uygulamaktan çekinmez, ona saldırır.

Öfkeli. Mümin'in öfkesi hikayenin sonlarına doğru çok görünür bir hale gelir. Başlangıçta sakin bir adamdır. İzler ve dinler. Hatta misafirperverdir, Ahmet'i yemeğe bile çağırır. Ancak Ahmet'in Selim'le ilgili

gerçekleri anlatması onun için bir kırılma olur. Selim'in öldürülmesi, Ahmet'in onun mezarının yerini bilmesi ve Kuran'ın çalınması Mümin'in içinde biriktirdiği koruma duygusunu bir anda intikam duygusuna dönüştürür. Ahmet'e tokat atması, yere yığması, sopayla vurması bir adalet arayışı gibi görünse de aslında kontrolünü kaybettiği anları da içerir. Ahmet'in daha öncesinde Mümin'i sopayla etkisiz hale getirmesi ise filmde şiddetin "karşılıklı" yayıldığını ortaya koyar.

Cengiz

Cengiz filmde suçun ve kirli dünyanın en önemli aktörüdür. Plan yapar, tehdit eder, insanları yönetir, emirler verir ve şiddeti en önemli araç olarak görür. Selim'in başlangıçta bir zorunluluk olarak yaptığı planının büyüüp bir suç operasyonuna dönüşmesinde Cengiz'in ortaya çıkması belirleyici olmuştur. O, kutsal bir metni önce bir pazarlık nesnesine dönüştürür ardından da şantaj unsuruna. Çünkü onun karanlık ve kirli dünyasında hiçbir şey dokunulmaz ve kutsal değil gibidir. Cengiz'in konuşmalarındaki sertlik ve duygusuzluk, tehdidin rahatlığı ve insan yaşamı konusundaki kayıtsızlık filmde kötülüğün sıradan ve gündelik yönünü kurar. Cengiz çoğunlukla sakindir, bu onun daha da tehlikeli olmasına sebep olur.

Otoriter. Cengiz'in varlığı ortamın tonunu ağırlaştırır. Yanında olanlar insanlar onun ağırlığı yanında küçük görünür. "Diri diri gömerim" gibi sözleri sadece suni bir korkutma değil aynı kurmuş olduğu sıradan hiyerarşinin göstergesidir. Cengiz bu sözlerle insanlara şiddet konusunda bir sınırı olmadığı mesajını verir. Otoriteyi parayla değil şiddetle kurar. Cengiz'in otoritesi fiziksel bir güç otoritesi değil onun yapabileceklerinden doğan korkudan ortaya çıkan bir otoritedir.

Merhametsiz. Cengiz'in merhametsizliği özellikle Selim'i ortadan kaldırma kararında görünür. O, başlangıçta kutsal bir metinden para kazanma hırsıyla hareket eden ardından da güvenliğini düşündüğü için rahatça adam öldürebilen bir karakterdir. Bir insanın yaşaması ya da ölmesi onun için sadece operasyonun riskiyle değerlendirilir. Selim'in yalvarması ya da Ahmet'in karşı çıkması Cengiz'in kararında bir değişime neden olmaz. Onun bu soğuk merhametsizliği filmde suç dünyasının nasıl işlediğini açığa çıkarır. İnsanlar canlı bedenler değil olası risklerdir. Cengiz için merhamet gibi ahlaki ve vicdani duygular yoktur, çıkarlar vardır.

Timur

Timur, Cengiz'in tam anlamıyla uygulayıcısıdır. Cengiz'in verdiği emirleri sorgulamaz, şiddeti gerçekleştirir ve gerektiği zaman "iş bitirir." Timur karakteri hikayede şiddetin mekanikleşmiş tarafını gösterir. Karar verici rolü yoktur sadece kararları uygulayan kişidir. Bu yüzden Timur karakteri suçunu yalnızca plan yapanlarla değil planı uygulamaya geçirenlerle de sürdürdüğünü hatırlatır. Timur'un yüz ifadesindeki duygu eksikliği de karanlığın sıradanlığını net bir biçimde ortaya koyar.

Şiddet Odaklı. Timur'un dilinde ve eylemlerinde müzakere değil ona görev olarak verilmiş şiddet vardır. Selim'e attığı sert tekmeler, Ahmet'e uyguladığı baskı ve sınırlı duruşu onun şiddeti bir iletişim biçimi olarak kullandığını gösterir. Film Timur'u sadist bir karakterden çok şiddeti normalleştirmiş bir uygulayıcı olarak konumlandırır. Bu da onu daha "gerçek" bir kötü olarak gösterir. Timur'un şiddeti gösteriştenden uzaktır ve işlevseldir.

İtaatkâr. Timur'un bireysel bir ahlaki ve vicdani çatışması yoktur. Cengiz'in komutlarını ve isteklerini koşulsuz uygular. Çünkü onun için yaratılan kimlik bir "üst"e bağlı şekilde anlam bulur. Onun itaatkar tavrı filmde suça dair hiyerarşik yapıyı da gösterir. Timur, Cengiz olmadan ne yapacağını bilemeyecek kadar komutlara bağlı yaşayan bir karakter gibidir. Bu sebeple Cengiz'e olan sadakati yalnızca çıkar için değil varoluşsal bir eğilime benzer.

Duyarsız. Timur'un en net yanlarından biri acıya ve zulme karşı kayıtsız olmasıdır. Selim'in korkması, insanların yalvarması ve ölüm tehditleri gibi pek çok durum Timur'u durdurmaz. Onun duyarsızlığı filmde şiddetin sıradanlaşmasıyla ilgilidir. Şiddet duygusal tepkilerden değil, iş görmesi sebebiyle amaca ulaşmak için uygulanır. Timur bu sıradanlaşmış şiddetin somutlaştığı karakterlerdendir.

Elif

Elif, hikayede Ahmet için "normal hayat" ihtimalini ve umudu temsil eden karakterdir. Filmin başlangıcı dışında varlığı çoğunlukla doğrudan değil dolaylıdır. Onu telefonda Ahmet ile görüşürken, Ahmet'i dengede tutmaya çalışırken görürüz. Elif'in hikayeye çoğunlukla bu dolaylı dahil oluşu Ahmet'in hayatında da uzaklarda bekleyen bir hedef gibi konumlanır. Ahmet ona ulaşmak, yeni bir hayat kurmak ister ama vicdani rahatlığa ulaşamaması sebebiyle kavuşamaz. Ahmet'in "temizlenememesi" yalnızca manevi ve vicdani bir çöküş ile sonuçlanmaz, Elif'le kuracağı hayat da zarar görür.

Endişeli. Elif'in endişeli yapısı Ahmet ile ilişkisinde açığa çıkmaktadır. Ahmet'in hayatındaki belirsizlik,

Elif'in endişe duymasına sebep olur. Elif henüz ilk andan itibaren Ahmet'in içine gireceği suç sarmalını hissetmiş gibidir. Selim ile görüşmeden önce onu uyarır. İlerleyen zamanlarda ise onu Ahmet ile konuşurken telefonun öbür ucunda görür. Bedenen görmesek de Elif'in endişeli olduğunu Ahmet'in cevaplarından anlar.

Umudun Simgesi. Elif, Ahmet'in evlenme ve yeni hayat kurma idealinin karşılığı olan karakterdir. Elif'in uzakta da olsa varlığı geleceğin de varlığına işaret eder. Ahmet'in arınma ve temizlenme isteği Elif üzerinden anlam kazanır. Bu yüzden Elif sadece sıradan bir sevgili değildir. Ahmet'in kendisi için yazmış olduğu yeni hayat senaryosunun başrolüdür. karanlık olaylar zinciri içinde de olsa Elif'in varlığı Ahmet'in için bir "dönüşün" ihtimalidir.

Sessiz Tanık. Elif hikaye içinde olaylara birebir şahit olmaz. Ancak sonuçlarından etkilenir. Telefon konuşmalarında Ahmet'in cümlelerinden Elif'in korkusu, tedirginliği, uzakta belirsizlikle yaşaması ve Ahmet'in ondan saklamaya çalıştığı gerçekler sezilir. Elif'in bu sessiz tanıklığı hikayede suçun yalnızca suçu işleyeni ve suçun mağdurunu değil onların çevresindeki masum insanları da etkilediğini gösterir.

TEMALAR

TOPLUM

Hastalık, İşsizlik, Parasızlık ve Çaresizliğin Sıradanlığı Nokta'da kartpostal gibi bir manzaraya sahip uçsuz bucaksız duran tuzla görüntüleri, insanların hayatın ağırlığını üstlendiği bir zemin ve arka plan haline gelir. Ahmet ile Elif'in filmin başında tuz üzerinde yürüyüşü, başlangıçta oldukça romantik bir kaçamak gibi görünse de sahne ilerledikçe işsizlik ve parasızlık durumları ortaya çıkar. Film, toplumu büyük anlatılarla ve hikayelerle değil, iş arayan bir karakterin sesiyle ve yoluyla kurar. Bu yüzde filmde bembeyaz tuzla görüntülerinde bir yandan arınma ihtiyacına yönelik bir süreç izlerken diğer bir yandan hayatta kalmanın acı yolu da resmedilir. İnsanların çıkış yolu olarak gördüğü şeyler aslında sürekli eksilerek devam ettikleri bir yoldur. Bu yola girmelerinin sebebi de büyük oranda "para ihtiyacı"dır.

Açıklayıcı Anlar: Ahmet'in işsiz olduğu ve buldukları bölgeye "iş için geldikleri" filmin hemen başında anlaşılır. Elif ve Ahmet'in o anlarda birbirlerine sarılması bile bir tür tutunma, hayatta kalma hareketine dönüşür. Aynı sahnede Selim'in oraya gelişiyle, o coğrafyanın hem "iş aranan" hem de "çözüm aranan" bir yer olduğu görülür. Söz konusu çözüm de "karanlık" bir yola açılır. Maddi anlamda çaresizlik Ahmet ve Selim'i yanlış yollara sürüklemiştir. Yeni Türkiye Sinemasının genel bir özelliği olan yersiz yurtsuz ve yönsüz erkek karakterlere benzer biçimde yönlerini kaybetmişlerdir. Öyle ki her ikisi de bu yönsüzlük sebebiyle kötü bir sona yürümüştür.

Dışlanma ve Marjinalleşme: "Deliler" Filmde "deli" olarak etiketlenen bir genç, toplumun dışlama ve marjinalleştirme refleksi gösterir. Onun varlığı toplumun huzurunu ve dengesini bozan bir tehdit şeklinde algılanır. Oysa bu genç şiddet arayan ve şiddete başvuran bir insan değildir. Aksine "anlam arayan" biridir. Anlam arayışında olan gencin "deli" damgası yemesi dolaylı olarak anlam aramanın da önüne geçen bir durumdur. Anlam arayışı da bir "tehlike"ye dönüşür. Toplumsal düzen açıklanamayan ve belirsiz görünen şeye tahammül edemez.

Açıklayıcı Anlar: Ahmet'in Hamdullah Hoca ile konuşmaya gittiği gün, elinde sopayla hızlı bir şekilde geçen gencin yaratmış olduğu tedirginlik daha sonra Mümin'in telefonda Komiser Erdi'ye "deli oğlan yine geldi" diye konuşmasıyla toplumsal bir etiketlemeye dönüşür. Burada "deli" kavramı bir teşhis değil sadece bir damgalama ihtiyacıdır. Polislerin gelmeden önce genç kaçır. Bu durum toplumun bu insanları anlamak yerine yakalamaya odaklı olduğunu gösterir. Ayrıca hikâye bu gencin suskunluğu ile de bir boşluk yaratır.

Bu gencin babası da genci "acayip kılıklı bir oğlan" olarak nitelendirir. Akıl hastası olduğunu söylese de çocuğun "anlam arayışını" kavrayamazlar. Yazıyı tuzlada aramasını bir hastalık olarak değerlendirirler.

Kutsal Olanın Ekonomiye Çevrilmesi Nokta'da toplumsal ve dini olarak kutsal görülen şey, sadece inanç alanında kalmaz. El değiştirmesiyle beraber pazarlığa girer ve paraya çevrilir. Kuran'ın benzersiz ve eski olması onu manevi olarak büyütürken onun yanında ekonomik olarak da bir metaya dönüştürür. Bu karşıtlık aynı zamanda toplumu yansıtan bir ayna olur. Kutsalı bir yandan yüceltirken diğer yandan satış listesine ekleyebilen bir yaşam pratiğidir bu. Tüm bunlar toplumsal çözünmenin sonucudur.

Açıklayıcı Anlar: Selim'in değerli olan Kuran'ı satma isteği kutsal olanın "acil nakit" için tartışmaya açıldığını göstermiştir. Ahmet'in "ben sadece hatla uğraşacağım, yazı beni iyileştirecek" diyerek tekliflerden başlangıçta uzak durmaya çalışması da aslında toplumsal baskının bir ürünüdür. Bu teklife onay vermek ve uygulamak onu "suçlu" ilan edecektir. Ancak yine de bir süre sonra o da karanlık düzenin içine çekilir ve "alıcı bulma" işini o gerçekleştirir. Sonuç olarak kutsal olan önce para olarak görülür ardından da suçun temel unsuru haline gelir.

İslami Estetik

Nokta filminin en belirgin yönlerinden biri dini referansları doğrudan bir slogan ya da vaaz gibi vermez. Bunları daha çok İslami estetik içinde hat sanatının sembolleri üzerinden yapar ve bunları sinemanın diline çevirir. Özellikle Nun harfi ve nokta üzerinden dönen estetik tartışma hem etik hem de toplumsal anlamlar içerir. Film bu toplumsal anlamları İslam estetiği ile birleştirerek çok katmanlı bir yapı sunar. Özellikle “yazıyı” arayan genç karakterin de belirgin şekilde gösterdiği gibi bu hikâye arayış, eksiklik, affetme, affedilme ve inancın hikayesidir. Tüm bunlar toplumun da duyguları ve arayışlarıdır.

Açıklayıcı Anlar: Filmin başlangıcındaki beyaz ekran ve tuz üstüne yansıtılan hat, “boşluk” ile “yazı” arasında bir gerilim ve bağlantı yaratır. Dünya ve hayat yazıyla anlam kazanır. Yazı eksik kaldığında yaşam da eksik kalır. 13. yüzyılda Hoca ve çırak arasında ve Hamdullah Hoca ile Ahmet arasında geçen konuşmalarda yapılan “inanmayan yazamaz” vurgusu, yazının yalnızca bir sanat değil aynı zamanda toplumsal bir varoluşun şartı olduğunu gösterir.

Ahmet’in inanç ve Allah üzerine yaptığı sorgulamalar ile yazma konusunda becerisini kaybetmesi inanç ve yazma konusundaki ilişkiyi net biçimde gösterir. Bu durum Ahmet üzerinde ele alınır ama aslında bu toplumsal bir inanç sistemine yapılan bir atıftır. 13. Yüzyıldan günümüze her zamanda ve her mekânda var olan bir sistemdir bu.

ADALET

Suç: Yön Değiştiren Suç, Yok Olan Masumiyet Filmde adalete ilişkin unsurlar suç, korku, tehdit ve karanlık alanlarla kurulan ilişkilerle ortaya çıkar. Ahmet’in “yazıyla iyileşme” gibi masum isteğinin ve planının karşısına bir anda tekrar suç dünyası ortaya çıkar. Bu dünyada adalet haklı olana değil güçlü olana göre şekillenir gibidir. Burada en önemli noktalardan biri karakterler suçun içine girdiğinde sadece kirletmezler aynı zamanda yeni bir kimliğe bürünmek durumunda kalırlar. Aslında bu yeni kimlik onlar için bir ceza bir azap gibidir. Hatta filmin hikayesi onlar cezalandırır da. Cengiz, Timur, Selim ölür; Ahmet büyük bir trajedinin içinde kalır.

Açıklayıcı Anlar: Selim’in tehdit edildiği sahnede Cengiz’in “diri diri gömerim” diyerek bağırması, hukuk yerine bireysel infaz mantığının var olduğunu gösterir. Bununla birlikte Timur’un, itaatkâr tavrı ve Cengiz’in emirlerini yerine getirmesi suç dünyasının ortaya koyduğu adaletin boyutunu ortaya çıkarır. Cengiz’in Selim’i öldürmesi de bu adaletin keyfi ve zalim yönünü gösterir. Öldürmek dışında Selim’e kendi mezarını kazdırmaya çalışması da infazı seyirlik bir oyuna çevirir gibidir.

Her ne kadar Cengiz ve Selçuk kendilerinde bir hüküm verseler de hata yapanlar hikâyenin devamında “cezalandırılır”. Bu ilahi ve manevi bir cezalandırma gibidir. Hata yapanlar ölür ya da bir trajedinin içine sürüklenir.

Ceza: İnfazın Sıradanlaşması ve Sürekliliği Nokta’da şiddet ve infaz bir patlama anı şeklinde gerçekleşmez, tam anlamıyla gündelik hayatın rutini gibi ortaya çıkar. Bu yüzden filmde suç ve infaz anlık olaylar değil sürekliliği olan pratiklerdir. Dolayısıyla Ahmet’in dünyanın kötü bir yer olduğuyla ilgili yaptığı sorgulamalarda da görünür olduğu gibi kötülük, suç ve sonucunda infaz gündelik hayatı sarmalamıştır.

Açıklayıcı Anlar: Cengiz infazlarına ve şiddetlerine anlık karar verir. Olaylara göre şekillenir. Ölümünün yaşandığı sahnede de tesadüfi ölümler gerçekleşir.

Ahmet bu karanlık dünyaya ilişkin sorgulamaları sebebiyle yazı yazamaz ve inancını kaybeder. Böylece tüm toplumun, tüm dünyanın bu kötülüklerle dolu olduğu ile ilgili Hamdullah Hoca’ya konuşma yapar. Allah’ın buna engel olmadığını ve dünyayı iyi bir yer yapmadığını söyleyerek bu adil olmayan sisteme isyan eder.

SİYASET

İktidar ve İnanç

Filmde devlet, polis ve mafya gibi iktidara ve güce ilişkin unsurlar yer alsın da iktidarın en çok hissedildiği biçimi “inanç” üzerinden olmalıdır. “İnanmayan adam yazamaz” cümlesinin dile getirilmesi inancın ötesinde sınır çizen, kimlik yaratan ve dışlayan bir yapıyı gösterir, bir hüküm oluşturur. Söz konusu bu hüküm 13. Yüzyılda da vardır günümüzde de. Bu hüküm karakterlerin üzerine bir disiplin olarak çöker. Dolayısıyla inanca bağlı ahlaki ve manevi bir otoritenin görünmez varlığı söz konusudur.

Açıklayıcı Anlar: Filmin başında 13. Yüzyılda usta ve çırak arasında geçen imtihanla ilgili konuşmalarda “Allah’ın gazabı rahmetinden daha büyüktür” demesi inancın bir otorite sağladığını gösterir. Bu sözler bir buyruk gibi karşılıklarına dikilir.

Hat sanatını icra edenlerin yazabilmesi için belirli sınırların içinde olması gereklidir. “İnanmayan adam yazamaz” cümlesi bunun en net göstergelerindedir. Yazı doğrudan itaat ölçüsüne çevrilir. Bu durum geçmişte de günümüzde de aynıdır. Ahmet’in “dünyadaki kötülük inanmamı engelliyor” şeklindeki sorgulamaları bir inanç aktörü Hamdullah Hoca tarafından önlenmeye çalışılır ve bir “iktidar” dili kurulur.

Güç : *Malik Mushaf'ın "Güç Nesnesi" Haline Gelişi, Kutsalın Siyaseti* Filmde Malik Mushaf yalnızca bir "değerli eser" değil etrafında güç ilişkilerinin üretildiği bir merkez haline gelir. Bu sebeple kutsal kitap manevi anlamının ötesinde elinde olana bir güç kazandıran siyasi bir ağırlık da kazanır. Onu kazanabilmek, elde edebilmek için planlar yapılır, korumak için stratejiler geliştirilir ve en önemlisi onun için şiddet üretilir. Ayrıca 13. Yüzyılda bir koruma gücü olarak bile görülmüştür.

Açıklayıcı Anlar: Selim'in Malik Mushaf'ı anlatırken "Konya halkı kalenin kapısına koymuş... benzeri yok" demesi, bu kutsal eseri bir devlet koruyacak kadar güçlü bir güvenlik nesnesi olarak yüceltir.

Bunun ardından uzun zaman sonra bu kutsal kitap bir metaya dönüşür. Önce Selim, sonra Cengiz bu eseri paraya dönüştürmeye çalışır. Stratejiler tamamen bunun üzerine gerçekleşir.

İLİŞKİLER

Aşk: *Umuda Giden Bir Yol* Ahmet ile Elif arasındaki ilişki romantik bir aşk" olarak işlenmez. Onları daha çok bir sığınma ihtiyacından doğan ilişki gibidir. Ahmet'in "bir şeyleri düzeltme" isteği bu ilişkinin üzerine de ağır bir yük bindirir. Aşk kimi zaman sorumluluk, kimi zaman bir kaçış olur. Ancak bu ilişkinin en önemli özelliği Ahmet'in "temizlenerek" yeni bir hayat kurma planının merkezi olmasıdır.

Açıklayıcı Anlar: Ahmet çok sık evleneceğini ve yeni hayat kuracağını söyler. Özellikle Selim yaptığı planları Ahmet'e anlattıktan sonra çok net bir dille ifade eder. O karanlık dünyaya özellikle Elif ile kuracağı yeni yaşam için girmek istemez. Elif ile evlilik onun için temiz bir hayata yeni bir başlangıcı olacaktır.

Dostluk: *Değişim ve Çöküş* Selim ve Ahmet arasındaki bağ başlangıçta birbirini uzun süredir görmeyen iki arkadaşın güçlü bir bağı gibidir. Hikâye ilerledikçe dostluktan çok önce bir "iş ortaklığına" sonra da suç ilişkisine dönüşür. Selim ve Ahmet'in çaresizliği ve dışarıdan gelen tehdit ikisini de farklı yollara sürükler. Film, dostluğun çıkar ve tercihlerle nasıl çöktüğünü net ve keskin bir biçimde açığa çıkarır.

Açıklayıcı Anlar: Selim'in başlangıçta önce "Kuran'ı kopyalar mısınız?" diye sorması ardından Kuran'a "alıcı bulma" isteğinde bulunması her ikisinin de maddi kazanç elde edeceği bir teklif gibidir. Ancak Selim'in bu teklifi her ikisi için de çöküş sürecini başlatır. Bu teklife isteksiz olan Ahmet bir süre sonra kabul eder. Bu dostluk ve güven bir felakete sürüklenir. Yine de Ahmet tehlike anında Selim'i kurtarmak ister ama başaramaz.

PSİKOLOJİ

Suçluluk: *Sorgulama, İnanç Krizi ve Yabancılaşma* Ahmet'in iç dünyasında film için en önemli meselelerden biridir. Onun temel motivasyonu arınmaktır. Buna rağmen istemese de kötülüğün, karanlığın içine çekilir. İnanmayı çok ister ama sorgulamak daha ağır basar. "Allah bu dünyayı daha iyi yaratabilirdi" diyerek isyanını, derinlerde yaşadığı trajediyi açığa çıkarır. Bu psikolojik ikilik görsel olarak da yansıtılır. Bembeyaz tuzla zemini üzerinde karanlık bir adam olarak devamlı çırpınır. Ahmet suçlu olduğunun farkındadır. Her ne kadar arkadaşının ölümü konusunda bir kontrolü olmadığını söylese de derinlerdeki suçluluk duygusu onun psikolojik durumunu etkilediği kadar yazmasını da etkiler. Bu sebeple o hem sıkışmış hem de hayata yabancılaşmış bir insandır. Tüm bu suçluluk, vicdan yükü ve inanç krizi onun yazma konusunda "tutuk" hale gelmesine neden olmuştur.

Açıklayıcı Anlar: Ahmet'in Hamdullah Hoca ile görüşüp arınmak istemesi başlı başına bu psikolojinin bir sonucudur. Ahmet hem ölen arkadaşı konusunda vicdanını rahatlatmak, temizlemek ister. Hem de yazıya dönebilmek için tekrar inançlı bir insan olmak ister. Derinlerde yatan tüm sesleri susturmak için ilk yol affedilmektedir.

Arayış: *Olmayan Bir Noktanın ve Tamamlanabilmenin Arayışı* Film, 13. Yüzyılda bir hattatın eksik bıraktığı noktayı teknik bir ayrıntılı olarak değil hakikat ve inanç bağlamında, günümüz insanının bile kaderini etkileyecek düzeyde ele alır. Bu noktaya dair arayış "deli" olarak damgalanan genç çocuk ile somutlaşır. Ahmet'in Hamdullah Hoca'ya "artık yazı yazamıyorum, hep aynı hattı yazıyorum ve bir nokta eksik" demesi de bu zamansal döngüseliği, iç içe geçmişliği gösterir. Nokta eksikliği bir ruhsal ve inançla ilgili bir bağlamla ele alınır. Noktanın konmamış olması, Ahmet karakterinin tamamlanma ve arınma isteği ile de eşleştirilerek katmanlı bir metafora dönüşür.

ETİK

Suç: *Masumiyet ve Affetme* Filmde etik meseleler küçük ama önemli unsurlarla kurulur. Temel olarak iki etik eksen bulunmaktadır. İlk etik gerilim Ahmet kötülüğe isteyerek mi, istemeden mi bulaştığı ile ilgilidir. Film bu soruya tam anlamıyla yanıt vermez. Bu sorunun net bir cevabının olması da mümkün değildir. İkinci etik eksen ise affetme ile ilgilidir. Af dilenir, affetme gerçekleşir ancak "unutamama" hali de vardır. Bağışlama mümkündür çünkü suçlu "cezasını" çekmiştir. "Unutamama" halinin devamı ise filmin etik

tonunu belirler. Affetme gerçekleşse de yapılanlar tarihten silinmez.

Açıklayıcı Anlar: Ahmet'in başlangıçta Selim'e "beni bulaştırma" çizgisi etik bir sınır çizme gayesinde olduğunu gösterir. Ancak çizilen etik sınırlar esnektir. Bir süre sonra bu sınırlar genişler ve dışına çıkılır.

Hamdullah Hoca'nın Ahmet'e olan "affettim ama unutmadım" tavrı af gerçekleşse de bir şeylerin geri alınamayacağını gösterir. Bu unutmama durumu onun hem yeğenine hem de inancına ilişkin de bir etik sorumluluktur.

GÖRÜNÜM

Safılık ve kirlilik: *Tuzun Saflığı Karşısında Yaşamın Kirliliği* Nokta filminin en güçlü yanlarından biri görüntü düzeyinde kurulur. Bembeyaz tuzla görüntüleri yüzeyi saf bir alan olarak konular. Ancak zeminin üzerinde suç, cinayet, tehdit, hırsızlık ve yalanlar vardır. Estetik düzeyinde saflık ve temizlik varken içerik ve hikâye düzeyinde karanlık bir taraf vardır. Bu bağlamda tuz görüntüleri hem arınma hem de suçun temsili olur. Öyle ki bu hem Ahmet karakterinin hem de filmin ana eksenini ile uyumludur.

GEÇMİŞ

13. Yüzyılın Gölgesi Filmde geçmiş, nostaljik bir arka plan olarak değil bugün ile bağ kuran önemli bir unsur olarak yer alır. 13. yüzyılda eksik bırakılan nokta, bugünün insanlarını da içine çeken bir kader olarak belirir. Böylece Nokta filminde zaman keskin bir biçimde bölünmez, döngüsel ve bütünleşmiş bir şekilde kurulur.